

L'Institut Català d'Estudis Mediterranis

ciatives locals. Però tampoc no seria just ignorar la bona disposició i la receptivitat de persones que, com el senyor Antoni Anguela, van adonar-se de la necessitat d'innovar el sector de la cultura popular.

L'Administració ja ha posat les cartes damunt la taula. Els col·lectius locals fa temps que són en marxa. Però què hi ha del món de la recerca? Hi ha realment una «política científico-acadèmica» —o si més no una estratègia— relativa al patrimoni? Em temo que la resposta sigui negativa i no tan sols com a conseqüència de l'absència de l'antropologia en els plans nacionals de recerca. Entén el món universitari la veritable naturalesa de la recerca sobre el patrimoni o s'ha limitat a posar la nova etiqueta del patrimoni etnològic sobre els vells objectes d'estudi de les tradicions populars? Li interessa aprofundir en la reflexió sobre la gestació dels patrimonis, sobre l'adaptació de la recerca al tractament patrimonial, sobre la utilització de llenguatges visuals i tridimensionals en la concepció i la difusió de les recerques, i tantes altres qüestions clau? O potser s'acontentarà amb aquest tímid eixamplament de les sortides professionals dels antropòlegs i amb recaptar els fons disponibles? Acabaran imperant les motivacions corporatives (professionalització de les noves fornades d'antropòlegs i la consegüent reproducció de les estructures acadèmiques encarregades de formar les noves generacions)? O s'acabaran interessant, els científics, en línies de recerca realment noves? Si l'ACPE s'ha mostrat útil per a alguna cosa ha estat per fomentar àmbits de col·laboració interprofessional, però no ha contribuït a resoldre aquests interrogants, potser perquè ha errat el tret,³ potser perquè no era una tasca que pogués accomplir sola, sinó cridant al debat la totalitat del col·lectiu

d'antropòlegs. La ponència d'Esterrri reservava a l'ACPE una triple funció en el futur: reforçar-se, potenciar el diàleg i esdevenir el custodi de la voluntat política manifestada actualment. El com està ara a les mans de la nova junta.

1. Vegeu els articles de M. INIESTA (1993) «Associació Catalana del Patrimoni Etnològic», *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 2: 170-172; i «Seminari Internacional sobre el concepte de Patrimoni Etnològic», *Idem*: 151-152.

2. Ara per ara, la realització de l'inventari ha estat parcial. Amb finançament de l'antic Servei de Cultura Popular i Tradicional, els informes elaborats cobreixen algunes de les entitats del Pirineu, de les Terres de l'Ebre, de Lleida i del Barcelonès.

3. El Seminari Internacional sobre el Concepte de Patrimoni Etnològic, malgrat l'alta qualitat de les seves intervencions, només va evidenciar la impossibilitat de definir el patrimoni etnològic.

La Generalitat de Catalunya va crear, el 20 de febrer de 1989, l'Institut Català d'Estudis Mediterranis (ICEM) amb l'objectiu de contribuir a l'estudi i al coneixement de les diferents societats dels països mediterranis, i incidir així en la projecció i l'obertura cap enfora de Catalunya. És per això que l'ICEM es constitueix en observatori intercultural, interdisciplinari i prospectiu, dins l'entorn europeu i mediterrani, i fa una especial referència a l'àrea del Magrib. L'activitat de l'ICEM s'emmarca dins el doble vessant d'investigació i de divulgació científica, la qual cosa comporta bàsicament la realització d'estudis i investigacions, l'organització, coordinació i participació a simposis, conferències i cursos, com també la publicació d'estudis i de treballs fets o coordinats des del mateix ICEM. Aquestes activitats giren entorn de cinc eixos principals: moviments humans, estils de vida, prospectiva, cultura i cooperació.

L'àmbit dels moviments humans es troba estretament lligat als aspectes polític-econòmics, demogràfics, culturals i es dirigeix molt especialment a l'estudi de les migracions contemporànies. Aquest eix constitueix una de les línies de treball més consolidades de l'ICEM, des de l'organització del Simposi Internacional sobre els Moviments Humans a la Mediterrània Occidental (ICEM, 1989), la publicació del qual recull d'una manera multidisciplinària aspectes legislatius i de polítiques migratòries, l'emergència de societats

pluriculturals, la situació dels països mediterranis com a nous receptors d'emigració i la situació del mercat de treball a les dues ribes mediterrànies. L'ICEM ha prioritzat d'una manera significativa la dimensió de difusió i d'aprofundiment d'aquells temes més rellevants sorgits de l'anàlisi del fenomen poblacional a la Mediterrània; els seus cursos i seminaris s'adrecen principalment a experts i a estudiosos del tema, però també pretenen fer a conèixer la problemàtica a un públic cada cop més sensibilitzat per un dels aspectes cabdals en el futur de l'àrea. Seguint una línia de col·laboració amb altres organismes i institucions, ha organitzat conjuntament amb el grup de treball Col·lectius Africans de la UB el Seminari sobre *la immigració no comunitària al sud de l'Europa* (Barcelona, 1991), i amb el Centre d'Estudis Demogràfics de l'UAB, el Seminari dedicat als *factors clau de la població mundial* (Barcelona, 1994) per tractar els moviments humans des d'un punt de vista eminentment demogràfic i antropològic. Aquesta tasca de divulgació i de reflexió ha estat complementada per una de recerca i d'aprofundiment. El primer estudi, *La immigració estrangera a Catalunya. Balanç i perspectives* (ICEM, 1992), va sorgir d'una col·laboració amb el Colectivo Ióe de Madrid i ofereix per primera vegada un coneixement exhaustiu de les colònies d'immigrants estrangers a Catalunya. Continuant amb aquesta investigació, i també en col·laboració amb el

Colectivo Ióe de Madrid, s'ha fet un segon estudi, *Marroquins a Catalunya*, que apareixerà aviat a la col·lecció «Mare Nostrum», d'Enciclopèdia Catalana. Aquest darrer estudi se centra en els aspectes més qualitius (trajectòries familiars, procedència, situacions de convivència cultural...) del col·lectiu marroquí, el més nombrós a Catalunya en aquests moments. Així mateix, l'ICEM ha col·laborat amb diversos organismes i institucions catalanes i internacionals en la realització d'anàlisis detallades sobre la problemàtica migratòria que ajudin a l'elaboració d'estratègies i de polítiques públiques. És el cas del document Interdepartamental sobre l'anàlisi i les propostes d'actuació en matèria d'immigració estrangera a Catalunya (1993), elaborat amb el Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya.

Els estils de vida constitueixen un segon pol d'actuació que comprèn l'àmbit sociològic i antropològic, especialment el sistema de valors, el multiculturalisme i l'impacte de la tecnologia en el context socio-econòmic. La voluntat de l'ICEM en aquest camp ha estat molt especialment la d'aportar una visió de la diversitat i de la complexitat del conjunt de societats que conformen la totalitat de la conca, com també de la dialèctica nord-sud existent dins el mateix continent europeu. L'aproximació a la idea de progrés i de modernitat per part de les societats mediterrànies es va obrir amb el Simposi Internacional de *Noves Tecnologies i Desafiament Socio-Econòmic* (Barcelona, 1990), que tractà l'impacte de les noves tecnologies en els estils de vida, l'apropiació social del progrés i els principals reptes que actualment planteja la bioètica. Paral·lelament l'ICEM va dur a terme dins l'àmbit europeu una recerca

dins el marc del projecte «Diversity, equality and community cohesion» del programa FAST de la CE, que definí l'estudi *Els modes de vida en l'Europa de la diversitat* (CNRS, 1993), sobre les apropiacions socials diverses de la modernitat per part d'algunes regions europees, Catalunya entre elles. Dins el camp dels estils de vida, des de l'ICEM s'ha fet una especial consideració a l'estudi dels valors. El *Sistema de valors dels catalans* (ICEM, 1992) fet per l'equip DATA de Madrid, en el marc de l'Enquesta Europea dels Valors, ha aportat uns elements essencials per tal de situar la societat catalana en el marc europeu i mediterrani. Aquesta línia de treball va culminar amb la celebració del Simposi Internacional sobre la *Mutació del sistema de valors en les societats europees i magribines* (Barcelona, 1991), en el qual s'anàlitzaven de manera interdisciplinària el sistema de creences i de valors de les diferents societats, tot aportant-hi una reflexió aprofundida sobre els estudis fets. D'altra banda, l'ICEM ha obert línies de reflexió sobre aspectes dels estils de vida lligats a pautes socio-culturals diverses. En aquest sentit s'ha organitzat el Simposi Internacional sobre l'*Alimentació Mediterrània* (Barcelona, 1994), per tal d'aportar una perspectiva històrica i socio-cultural d'aquells aspectes vinculats a elements culinaris. Actualment l'ICEM està fent un estudi sobre les dinàmiques emergents al sud d'Europa i que configuren l'arc mediterrani europeu com un eix de potencialitats.

La prospectiva ha estat una eina important en el disseny de molts dels treballs i les investigacions desenvolupades per l'ICEM. Amb aquest mètode, l'ICEM pretén oferir en els seus estudis i seminaris aquells elements de reflexió que permetin adoptar estratègies de futur per part dels

actors implicats, estratègies que apropin el que és desitjable d'allò que és realment possible. *Catalunya a l'horitzó 2010. Prospectiva Mediterrània* (Col·lecció Mare Nostrum, Enciclopèdia Catalana, 1993), estudi de prospectiva regional, fet amb la col·laboració de Futuribles Internacional de París, i amb la participació d'un equip d'experts de reconegut prestigi, aporta una anàlisi en profunditat de la realitat catalana, alhora que integra les oportunitats i les amenaces del seu entorn estratègic: Espanya, Europa i la conca mediterrània, en especial el Magrib. Dins d'aquest treball s'incorporà una enquesta mini-delphi dissenyada per Futuribles Internacional i el Laboratori de Psicologia Social de la UAB, dirigida a cent cinquanta experts catalans per tal d'examinar de quina manera els canvis socio-culturals previsibles poden afectar el futur de Catalunya. En la mateixa línia prospectiva, l'ICEM participa en el grup científic que elabora el *Manual de prospectiva del Pla blau* (Sophia-Antipolis, França) i en l'elaboració dels escenaris prospectius de l'estudi de prospectiva mediterrània *La Méditerranée inquiète* (DATAR-Aube, 1993). Arran d'aquests estudis prospectius s'organitzaren diferents taules rodones i col·loquis, com també un curs en el marc de la UIMP: *Prospectiva mediterrània. Catalunya 2010* (1993) i el Simposi Internacional sobre els futurs possibles de l'Europa Mediterrània (1993), en el qual es tractà sobre el disseny político-econòmic d'Europa; l'homogeneïtat i la diversitat cultural i la competitivitat i futura articulació de l'Europa llatina i el sud de la conca mediterrània.

La cultura és tractada des de la seva accepció més àmplia, com a focus de creativitat pròpia i com a eina d'intercomunicació amb l'exterior. En aquest sentit l'ICEM organitzà

un curs sobre «Els ideals de la Mediterrània» (Barcelona, 1991), dirigit pel professor Georges Duby i en el qual s'anàlitzaren les categories que ha aportat al món la civilització mediterrània. Des de la mateixa línia d'aproximació a la realitat de la regió mediterrània, s'organitzà el curs d'estiu de la Universitat Complutense de Madrid sobre *El Mediterráneo, espacio y hombre* (Madrid, 1993), que recollia la idea de la Mediterrània en la cruïlla de la tradició i de la modernitat, i temes diversos com ara la creativitat, els valors, la religió o la cultura. Altres activitats més encarades a conjugar el repte socio-cultural de les diferents mediterrànies i la seva projecció política han estat el Seminari cultura, democràcia i desenvolupament a la Mediterrània. (Barcelona, 1992), i el cicle de conferències sobre «Identitat i mundialització» (Barcelona, 1993). El cicle de conferències sobre «Els reptes de les societats mediterrànies» (Barcelona, 1994) ha aportat també elements de reflexió dels diferents models identitaris i socials, al mateix temps que representa una aproximació a les grans qüestions d'actualitat que prefiguren les tendències i les ruptures del futur de la Mediterrània. L'ICEM pretén fer conèixer la realitat del sud de la conca en tota la seva complexitat, oferir una aproximació de les diverses societats que configuren el Magrib i, alhora, suscitar una reflexió que integri els elements de la tradició i les perspectives futures d'aquesta àrea regional. Amb aquesta voluntat s'acaba de publicar el cicle de conferències sobre «Les cultures magribines» (col·lecció «Mare Nostrum», Enciclopèdia Catalana 1994), i es fa la Trobada d'Etno-musicologia Àrab (Barcelona, 1994), en col·laboració amb l'Institut Català d'Antropologia. Des d'una perspectiva més concreta de la situació so-